

פניני הרמח"א

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובכ"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

זמני עיה"ק ירושלים תובכ"א:

הדלה"נ - 4:00 / צאת השבת אר"ת - 5:53

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו - וישב:

וילכו אחיו לראות את צאן אביהם. (לז. יב.), במדרש נקוד על את לומר שלא הלכו אלא לרעות את עצמן. נראה דודאי הלכו לקיים צווי אביהם לראות הצאן, אלא שנשתלבה גם איזה מחשבת משהו של לרעות עצמן, מדרשת את לרבות עוד מחשבה, ולפי שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, כבר נדונו שהלכו לרעות עצמן.

ומה שבא הכתוב להגיד בזה שע"י מחשבה כזו כבר היה באפשרי שיגרם להם טעות עם יוסף, לדעת עומק משפט ד'.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

הלא לאלקים פתרונים. (מ. ח.), בספורנו ז"ל: הנה חכמת הפתרון הוא באדם מצד שהוא כצלם אלקים ע"כ, בתוספת ביאור נראה, דהנה ז"ל תומר דבורה: האדם ראוי שיתדמה לקונו ואז יהיה בסוד הצורה העליונה צלם ודמות שאלו דומה בגופו ולא בפעולות הרי הוא מכויב הצורה עכלה"ק, ובודאי אדם כזה שצורתו נשארה נכזבה, כל כולו כמשל וכחלום יעוף וכלשון תפילת ונתנה תוקף, ודייקא האדם המתקרב לדעת תכלית סוד צורתו ומדבק עצמו כאלקים, לו נתכנו עלילות לדעת לפתור גם חלום אלקים, והבן.

(שם)

מפניני רבינו - חנוכה:

...ונראה שזה מה דאיתא בגמרא שבת (דף כב.) מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל, יעויין בדרך עץ חיים לרמח"ל ז"ל: כל האותיות שאנו רואים בתורה כולן מורות על כ"ב אורות הנמצאות למעלה האורות העליונות ההן מזהירות על

האותיות ומכאן נמשכת קדושת התורה תפילין ומזהות וכל כתבי קדש ולפי הקדושה שהן נכתבין כן תגדל ההשאה וההארה של האורות ההן על אותיותיהן וכו' ע"כ, נמצא לפי"ז נר חנוכה – שהוא מאור הגנוז בתורה כמש"כ הרוקח (סי' רכה) – והמזוזה, גדר אחד הם, להורות על מהות הימים הגדולים האלה שהקב"ה הפלא בהם לעשות ו**בשאלתות** (שאלתא כו) איתא ובעה"ב עם טלית מצוייצת באמצע, וכבר נודע ענין כנף וציצית, שהציצית מורים על רוחניות הטלית כי הם יוצאים מן הכנף גדר כנפים כדאיתא בספרים הקדושים ואכמ"ל.

ומזה נתבונן על חיובנו בתורה ובעבודת ד', דאנו מצווים להיות יגעים בתורה ועי"ז נזכה להבנה והארה בתורה, יגעת מצאת, ולכאורה מה שייכות יש לעמל הגוף עם השגת התורה, שהתודה"ק היא שכל עליון ונבראת קודם העולם וד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, הרי התורה היא ממש אור אשר לה מציאות גבוה בגבהי מרומים, וכאשר יעסוק האדם למטה אור היא אשר תאיר בנשמתו להגיע לגנוי מרומים, כלשון הרמח"ל (בדרך עץ חיים)? אכן זהו מפלאות הבורא ית"ש כמשנ"ת, כמו הנשמה שהיא אור ד' נר ד' נשמת אדם, קשורה בגוף ע"י עסקו בבריאות הגוף, כן הוא ענין השגת התורה, שיהיה האדם עמל בתורה, וזש"א יגעת מצאת, גדר מציאה כי מדרך הטבע אין לעמל זה שום מבוא כלל אלא שכן קבע הבורא ית"ש ע"י השתדלות האדם בכוחות הוא זוכה שתנתן לו ההארה העליונה של השגת התורה, וכמוצא מציאה דמי שהקב"ה מאיר עיניו בתורה.

ולא עוד אלא כאמור, לפי הקדושה שהן נכתבים, ועשיית הקלף והדיו, כן תגדל ההארה וההשאה, במדה שהאדם מקדש גופו בעמלו בתורה ובעבודה כן נתוסף נס זה ותתרבה ההארה העליונה, וכל התאמצות והתגברות שמתגדר בלמודו ועבודתו תוסף תת פריה בהשגת התורה. ונרמז יסוד זה בנוסח הגרות הללו, שעשית לאבותינו ע"י כהניך הקדושים וכו', ומה נפק"מ שנעשה הנס ע"י הכהנים הקדושים או ישראלים הדיוטים? אלא הוא אשר דברנו, להורות בא על כוחו הגדול של הנס שנשאר לנו לדורות עולם כיון שנעשה ע"י הכהנים הקדושים. וזה פירוש נר מצוה ותורה אור, כי לשון נר נופל על הכלי, שהוא בית קבול של האור כמבואר בהלכה, כן המצוות חומרם גשמי, כמו קרן השופר, צמר הציצית ועור תפילין ועל ידם לבד תחול עליהם קדושת התורה, וכמש"כ בספה"ק צדקת הצדיק כי קיום מצוה הוא חלות אור

התורה בפועל על המקיימה, ושו"ר כן גם במהר"ל כי נר מצוה פי' הכלי וקיומה הוא אור התורה.

והוא גם שמחת חנוכת המשכן בסיומם של ימי חנוכה, כי גם המשכן אינו אלא חומר גולם גשמי, הקרשים ויריעות בסף וזהב ועל ידם שורה שכינה בישראל וכדאיתא במדרש ששאל משה להקב"ה האיך תשרה שכינה בו, שמלא כל הארץ כבודו ית', וא"ל הקב"ה לא כשאתה סובר אלא עשרים אמה וכו' כי אם אנו מכינים את כלי קבול הגשמי ראוי לקבל קדושה אז השכינה שורה.

(מתוך ספר בית אב שיחות, לחנוכה)

* * *

פניני הפרשה:

וימאן להתנחם. (לז. לה.), פי' רש"י שעל המת נגזר שישתכח מן הלב ולא מן החי, הקשו המפרשים (עי' שפתי חכמים בשם מהרש"ל) שנתקשו דלמה לא הבין יעקב אבינו ע"ה מזה גופא שע"כ יוסף חי, שהרי על המת נגזר שישתכח מן הלב, והרי כל כך שנים ואינו משתכח?, ומסופר שפעם שאל הגר"ח זצ"ל זאת מהגר"י זצ"ל בילדותו, ותירץ הגר"י בחכמתו דזה לא ראה אלא אחרי י"ב חודשים שעדיין לא נשתכח, דאז ידע שלפני י"ב חודש עדיין היה חי, אבל אולי עכשיו כבר מת.

(מפי השמועה)

* * *

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "הודאה על האמת"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש – נאמר בערב חנוכה שנת תשל"ט לפ"ק]

בכל זאת הוא מודה על האמת, והיא ממדת החכמה.

באבות (פ"ה מ"ז): מנו ז' דברים בחכם וחילופיהם בגולם, ואחד מהם מודה על האמת, ומבואר שם בהראשונים שענין מודה על האמת הוא, שאע"פ שיש בידו להוכיח דבריו בראיות ולהחזיק בדעתו,

בדבר זולת זה, כי העדר ההודאה הוא קיומו של שקר. ואם כן נמצא שאדם עוסק בתשובה על חטאו, הרי שמכיר שחטא, אלא שעדיין לא הגיעה חכמתו ובירור האמת לידי מדה שיודה על האמת.

ויוכן במש"כ מהר"ל בחידושי אגדות על הגמרא סוטה הנ"ל, דאיתא שם ראובן הודה ולא בוש, מה היה בסופו זכה וירש עוה"ב, ומה שכרן בעוה"ז, להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר ביניהם ע"כ בגמרא, והוא לכאורה מחוסר ביאור, וכתב שם במהר"ל וז"ל: "הוא דבר מופלג ועמוק איך ההודאה מאחד אותם כי ההודאה מורה על אחדותו ית"ש וכו' לפיכך אלו השנים דהיינו יהודה וראובן ראוי שיהיו יחד וכו' כי אלו שניהם בפרט מיוחדים בהודאה ובתשובה כי ראובן התחיל בתשובה ויהודה בהודאה" עיי"ש. והוא שאמרנו, כי התשובה אינה שלמה עד שתביא לידי הודאה שהיא תכלית ההכרה ואז התשובה גמורה, כי המודה ועוזב ירוחם.

ולא עוד, אלא תכלית הודאה על האמת היא ההכרה שאין עוד מלבדו ית"ש, וכדאיתא **בנפש החיים** (שער ג פ"ב) בענין הסגולה הנפלאה לבטל מעליו כל הדינין והרצונות כשאדם קובע בלבו לאמר הלא ד' הוא האלקים האמיתי ואין עוד מלבדו ית' שום כח בעולם כלל וכו' ומבטל בלבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם וכו' עיי"ש, והרי כל מאמין יודה בזה בשכלו, אלא שחסרה לו ההכרה בפועל שכן הוא בפועל ממש לבלתי התחשב עם שום כח ורצון אשר באמת כולם אין ואפס זולתו ית"ש, ואם כן מעיד על עצמו שטרם הגיעה הכרתו להודאה להאמת האמתי להתנהג בהתאם לזה למעשה.

והוא שכתב מהר"ל הנ"ל כי ההודאה מורה על יחודו ית"ש, כי מי שמכיר יחודו ית"ש באמת לא יתחשב בשום דבר זולת רצונו האמיתי.

ואמנם זה היה כחם של מתתיהו ובניו שנחלצו למלחמה מעטים נגד רבים חלשים נגד גבורים, והוא ע"י שחרתו על דגלם מי כמוך באלים ד' - כמש"כ במגילת מתתיהו - פי' שהודו בפועל ממש שאין שום כח בעולם זולתו ית"ש, וכמש"כ בנפח"ח הנ"ל, ועי"ז נתקיים בהם מש"כ שם עוד בנפח"ח ז"ל: "שעי"ז יגזור אומר ויקם לו לפעול ענינים ונסים נפלאים היפך סדר כחות הטבעים וכו'".

וכן מצינו ביהודה, שאחר שפסקו דינו של יוסף עפ"י סנהדרין שיהודה היה הנשיא, כמש"כ הראשונים, עכ"ז כשבא ראובן ואמר אל תשפכו דם, קיבל את דבריו והודה לדבריו, וחזר עד שאמר אח"כ בעצמו מה בצע, היפך דעתו ופס"ד מתחילה, והוא ממדת חכמתו של יהודה לבקש האמת ולהודות לו.

וכן הוא במעשה תמר, שאמר צדקה ממני, הודה ולא בוש, אע"פ שהיה זה בבית דינו של שם והיה שם שם חמיו ויצחק זקיננו, כדאיתא במדרש (פה), (ב).

[ואמנם **מגמרא סוטה** (דף ז:) משמע שהודה משום הצלת תמר, אבל **בתרגום יונתן** מפורש שיצא בת קול ואמר תרויכו זכאין, משמע דאילולא הבת קול היו שניהם נהרגים כמחוייבי מיתה, גם תמר וגם יהודה, מוכח מזה כי סבי"ל שלא היתה כאן הודאה כדי להציל, ואדרבה היה גורם לעצמו מיתה, אלא הודאתו היתה רק להודות על האמת].

ובמידה זו זכה יהודה למלכות, וכמש"כ מטרף בני עליית (לקמן מט. ט.), ופירש"י סלקת עצמך באמרך מה בצע ובאמרך צדקה ממני, הרי שבזה זכה מלוכה לדורות, לראשי סנהדראות ומלך המשיח, הכל בזכות הודאה על האמת [כי הוא פשוט כי מי שאינו מודה על האמת איך יהיה בראש סנהדרין, שכל עניניהם לברר האמת, ואיך תהיה לו הנהגת מלוכה, והוא אסור במדותיו להתנהג היפך הנהגה המועילה והנכונה, וכל העם יהיו עבדים לרצונותיו].

והנה בגמרא סוטה (דף ז.) שיהודה הוא שגרם לראובן שיודה במעשה בלהה, והקשו הראשונים הרי ראובן היה עוסק בשקו ותעניתו כבר מקודם, בשעה שהשליכו את יוסף אל הבור, ואילו מעשה הודאת יהודה שעל ידה הודה ראובן היה רק אח"כ במעשה דתמר, ותירצו שאעפ"כ לא היה בדעתו להודות ליעקב שהוא עשה הדבר. הוי אומר שיתכן לאדם לעסוק בתשובה, ושקו ותעניתו על חטאו, ועדיין אינו מסוגל להודות על האמת, ולכאורה הוא מענין המדות שבוש להודות, אבל הרי מבואר במשנה הנ"ל כי הודאה על האמת מקורה בחכמה, דהיינו הכרת האמת לאמיתו, וכן הוא מי שמבורר אצלו הדבר בביור גמור והוא אוהב חכמה, אז מודה על האמת מפני היות הדבר כן, ולא יתחשב

ונראה עוד שיסוד ההודאה והלל הוא ג"כ משורש מודה, שהוא מודה להאמת, כדאיתא במדרש פרשת ויצא (עא, ה), עה"פ הפעם אודה את ד', שלאה נקטה פלך הודאה על כן זכו בניה, ודוד אמר הודו לד' כי טוב ויהודה אמר צדקה ממני וכו' ע"כ, הרי מבואר שהודאה בהלל לד' ומודה על האמת בחדא מחתינן, וביאור הדבר נמצא בתפילה שאנו אומרים כל יום "לעולם יהא אדם ירא שמים ומודה על האמת וישכם ויאמר וכו' מה אנו מה חיינו לפיכך אנו חייבים להודות ולהלל ולשבח", כי מי שמודה על האמת שהכל הבל וכל הגבורים כאין לפניך, כי הכל ממנו ית"ש, אז מודה ומהלל ומשבח בשלמות, ויכול להודות כי לעולם חסדו, אבל אם מחשיב עצמו ומחשיב עוד כחות במדה זו, חסר לו בהכרת חיוב ההלל וההודאה, וכשם שההודאה על האמת מביאה להלל והודאה, כן מביאה לידי מסי"נ לקידוש ד', וכמו שמסיימים התפילה מקדש את שמו ברבים, וכמשנ"ת.

וע"כ זוהי תקנת חז"ל שימי חנוכה הם להודות ולהלל ולשבח ע"י ההכרה שאין לבדו ית"ש, וכל אחד יתבונן בעומק חדרי לבבו להגיע בימים אלה להכרה זו, ובמדת אמונת לבו יכול לקיים תקנתם ז"ל להיות קרוב להלל והודאה, ופרסומא ניסא לקדש שמו ית' ברבים.

כי אצל ית"ש הכל שוה וכמו רבי חנינא בן דוסא שפעל כן באמרו מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק עכ"ל, והוא מפני שהתנהגו כן החשמונאים, ע"כ נמסרו גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, וגם נעשה להם נס נפלא שלא כטבע שפך שמן מעט דלק ח' ימים, כי אצלו ית' מה לי מעט מה לי הרבה.

והרי לך שהודאה על האמת היא שורש מסי"נ, כי ע"י הכרת האמת בטלו כל החשבונות שהם אינם לאמיתה של תורה, והוא שהובטח ליהודה ותמר שע"י שהודו יצאו מהם מקדשי השם, חנניה מישאל ועזריה.

והוא שאמרו ז"ל בגמרא שם שהיא שלחה לו לאמר הכר נא בוראך - ובמדרש (פה, יא) שרצה לכפור, ואמרה לו הכר נא בוראך - הרי שהכרת אמיתו ית"ש הוא שורש הודאה על האמת, כי מי שברור לו האמת, איך יהיה שוטה בפנ"ע להכחיש ולכפור, כי זהו מעשה שוטה וגולם שיאמר היפך דבר הנראה לעינים ויאמר על עץ אבן הוא ועליהם יאמר אלה אלהיך, וע"כ הודאה על האמת היא מדת החכם, היפך דרכו של הגולם כדאיתא במשנה, והיא תורת מתתיהו ובניו, להודות אמיתו ית"ש ולדעת בפועל כי אין עוד מלבדו ית"ש.

* * * *